

Dorota Panowek

Muzeum Niepodległości w Warszawie

Kronika wydarzeń Muzeum Niepodległości w Warszawie

Październik/Listopad/Grudzień 2023

W sali balowej (Pałac Przebendowskich/Radziwiłłów) można było oglądać wystawę „Sławę nam znaczone stworzyć”, zrealizowaną w ramach projektu „Pokolenie Polski Niepodległej”, natomiast w Sali kawiarnianej pokazywano wystawę „Muzyczne Twarze Niepodległości”. W Mauzoleum Walki i Męczeństwa prezentowano rzeźbę *Ekshumowany* Aliny Szapocznikow, zaś w Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej wystawę plenerową „Wolność. Równość. Niepodległość. Wystawa podsumowująca konkurs na plakat towarzyszący obchodom 160. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego”.

Październik 2023

W westybulu górnym Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów, w ramach Galerii Jednego Obiektu, prezentowano obraz Moniki Piwońskiej *Portret Prezydenta Starzyńskiego*. Przed siedzibą główną Muzeum Niepodległości można było obejrzeć wystawę „Chciałem, by Warszawa była wielka”, zaś w Muzeum Więzienia Pawiak wystawę plenerową „Koniec i początek. Powstańcy Warszawscy w niewoli niemieckiej”. W Mauzoleum Walki i Męczeństwa, w ramach Galerii Brama Bielańska, prezentowano obraz Hakoba Mikayeliana *Stefan Starzyński*, w Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej wystawę

plenerową „80 lat Błyskawicy. Niezwykła historia niezwykłych ludzi”, natomiast w Galerii Plakatu wystawę „»A jednak wojna...« – plakaty ze zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie”.

1 października: W Hotelu Belvedere w Zakopanem odbył się wernisaż wystawy i konferencja pt. „Witos na emigracji”, w ramach obchodów 90. rocznicy emigracji politycznej Wincentego Witosa do Czechosłowacji.

2 października: W Domu Kultury Zacisze z okazji Inauguracji Roku Akademickiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku wykład pt. *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939* wygłosiła dr Beata Michalec – zastępca dyrektora Muzeum Niepodległości.

3 października: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów, w ramach Salonu Dobrej Książki im. Tadeusza Górnego, zaprezentowano publikację *Górny Śląsk w działaniach i opiniach Wojciecha Korfanteo, jego przyjaciół i politycznych przeciwników* autorstwa Mariana Marka Drozdowskiego. Gościliśmy nie tylko samego Autora, ale również Józefa Musioła, uznanego dziennikarza i rodowitego Ślązaka, oraz Łukasza Rosickiego, zastępcę dyrektora Instytutu im. W. Korfanteo. Współorganizatorem wydarzenia był Instytut Korfanteo.

3 października: Z okazji 5. rocznicy utworzenia Domu Powstańców Warszawskich odbyły się uroczystości, zorganizowane przez władze Miasta Stołecznego Warszawy, w których wzięła udział dr Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości.

4 października: W Domu Kultury Świt wykład pt. *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939* dla Bródnowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku wygłosiła dr Beata Michalec – zastępca dyrektora Muzeum Niepodległości.

4–8 października: W Muzeum Więzienia Pawiak odbyły się Dni Pamięci Pawiaka. W programie znalazły się prelekcje edukacyjne dla młodzieży dotyczące powiązań Pawiaka z gettem warszawskim oraz wykopalisk archeologicznych prowadzonych na terenie getta, a także zwiedzanie ekspozycji, koncert poświęcony artystom-więźniom Pawiaka, wernisaż wystawy plenerowej o przedstawicielach warszawskiego magistratu, którzy zostali osadzeni na Pawiaku oraz przejazd historycznym „ogórkiem” między Muzeum Więzienia Pawiak a Mauzoleum Walki i Męczeństwa. Na czas obchodów pracownicy Muzeum wypożyczyli ze skarbca jasnogórskiego wyjątkowy

eksponat – puderniczkę służącą do przemycania na teren więzienia komunikantów. Przedmiot ten należał do Zofii Kossak-Szczuckiej. Na zakończenie Dni Pamięci Pawiaka 2023 posadzono Klon Pamięci w Lesie Korczakowskim w Muzeum Treblinka.

5 października: W Szkole Głównej Handlowej wykład pt. *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939* dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku wygłosiła dr Beata Michalec – zastępca dyrektora Muzeum Niepodległości.

5 października: W Legnickiej Bibliotece Publicznej odbył się wernisaż wystawy „Ziemie Odzyskane w plakacie. Plakaty ze zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie”.

7 października: Muzeum Niepodległości wystawiło stoisko promocyjne na XVI Biegu Pileckiego na Kępie Potockiej.

6 października: W Muzeum Więzienia Pawiak odbył się wernisaż wystawy plenerowej „Warszawscy samorządowcy na Pawiaku” z udziałem Beaty Michalec – zastępcy dyrektora Muzeum Niepodległości oraz Aleksandra Ferensa – Burmistrza Dzielnicy Śródmieście.

6 października: W Galerii Brama Bielańska w Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej otwarto wystawę „Ludwig Angerer der Ältere. Malarstwo” – wielokrotnie nagradzanego malarza, przedstawiciela nurtu realizmu magicznego. Przybyłych gości przywitał dyrektor Muzeum Niepodległości dr Tadeusz Skoczek, a o artyście opowiedział dr Jacek Konik z Działu Historii i Badań Naukowych.

9 października: W Bibliotece Publicznej Dzielnicy Targówek wykład pt. *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939* wygłosiła dr Beata Michalec – zastępca dyrektora Muzeum Niepodległości.

9 października: W Klubie Podgrodzie wykład pt. *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939* wygłosiła dr Beata Michalec – zastępca dyrektora Muzeum Niepodległości.

10 października: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyło się spotkanie pt. „Opowieść industrialna – prezentacja obrazów Ryszarda Mariana Owczarka” ze zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie. Obrazy pt. *Stoczniowcy* i *Rodowód megawatów*, powstałe w latach 80. XX wieku, stanowią przykład sztuki odwołującej się do koloryzmu, realizmu i konstruktywizmu.

10 października: Rozpoczął się rok akademicki 2023/2024 Akademii Seniora Muzeum Niepodległości. Na wstępie wysłuchano

prelekcji Beaty Michalec, zastępcy dyrektora Muzeum Niepodległości, o drodze, jaką przebyły Polki, by uzyskać prawa wyborcze.

11 października: W Domu Aktywnego Seniora wykład pt. *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939* wygłosiła dr Beata Michalec – zastępca dyrektora Muzeum Niepodległości.

12 października: Grupa studentów Uniwersytetu III Wieku Woli i Bemowa wysłuchała wykładu *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939* dr Beaty Michalec – zastępcy dyrektora Muzeum Niepodległości. Po prelekcji odbył się konkurs. Na ważnych słuchaczy czekały nagrody – publikacje *Chciałem, by Warszawa była wielka* oraz *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939* z autografem autorki.

12 października: W siedzibie głównej Muzeum Niepodległości odbyły się warsztaty retoryczne dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych organizowane we współpracy ze Stowarzyszeniem Warszawskich Nauczycieli Polonistów.

13 października: W Centrum Inicjatyw Społecznych „Przy Parku” w Ożarowie Mazowieckim miało miejsce spotkanie edukacyjno-historyczne w ramach projektu „Przekazywanie Pamięci. Prezentacja książki Wandy Kiedrzyńskiej *Ravensbrück – kobiety obóz koncentracyjny*”. Uczestnikom przybliżono okoliczności powstania KL Ravensbrück. W spotkaniu wzięli udział Elżbieta Sęczykowska – wiceprezes fundacji Cultura Memoriae, ks. Robert Ogrodnik – kapelan środowiska byłych więźniarek KL Ravensbrück, oraz Kinga Biedrzycka i Robert Hasselbusch z Muzeum Niepodległości.

13 października: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów została zorganizowana Warszawska Sesja Kościuszkowska w ramach 40. Międzynarodowego Sympozjum Kościuszkowskiego. W pierwszej części odbył się wernisaż wystawy „Góra Kościuszki i Paweł Strzelecki na pocztówkach i znaczkach pocztowych w kolekcjonerstwie Krzysztofa Lachowicza” oraz recital artystyczny. Specjalnym podziękowaniem od Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej i Medalem Pamiątkowym Pawła Edmunda Strzeleckiego zostali uhonorowani: dyrektor Tadeusz Skoczek i Beata Michalec – zastępca dyrektora, a także Lech Marchlewski – kierownik Działu Edukacji Muzeum Niepodległości. Podczas drugiej części Wszechnicy Kościuszkowskiej wysłuchaliśmy referatów prof. dr hab. Izabelli Rusinowej, dr. Pawła Kiernikowskiego, dr. Krzysztofa Jabłonki oraz dr. Leszka Marka Krześniaka.

13 października: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyła się Noc Księgarń 2023. Podczas wydarzenia Maciej Zajązkowski opowiedział o swojej książce *Czerwona ziemia*, warsztaty „Jak wykonać zakładkę do książki” przeprowadziła Magda Bilińska z Działu Edukacji Muzeum Niepodległości, natomiast warsztaty „Jak powstaje książka” oraz spotkanie Nocny Salon Dobrej Książki prowadził Piotr Maroński z Biblioteki Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej.

13 października: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyła się prelekcja przewodnika warszawskiego Wojciecha Bilskiego pt. *Tragedia na Cytadeli z okazji 100. rocznicy wybuchu prochowni w Cytadeli Warszawskiej*. Upamiętniono 28 ofiar wybuchu. Poszkodowanymi byli żołnierze Wojska Polskiego oraz osoby cywilne – członkowie rodzin wojskowych, w tym kobiety i dzieci. Pamięć ofiar uczcili pracownicy Muzeum składając wieniec, członkowie rodzin – potomkowie zabitych w wybuchu, uczniowie XLV LO im. Romualda Traugutta oraz uczniowie klasy mundurowej z Akademickiego LO w Warszawie, którzy wystawili wartę honorową w miejscu, gdzie znajdują się fundamenty X Pawilonu zniszczone podczas wybuchu prochowni.

14 października: W Muzeum Więzienia Pawiak odbyło się oprowadzanie kuratorskie po wystawie plenerowej „Koniec i początek. Powstańcy Warszawscy w niewoli niemieckiej” z udziałem dr. Piotra Stanka z Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych.

15 października: W siedzibie głównej Muzeum Niepodległości odbyły się warsztaty edukacyjne z cyklu Rodzinna Niedziela pt. „Gotyckie litery”.

16 października: W Rembertowie zorganizowano uroczystości pod pomnikiem 10 powieszonych za akcję „Wieniec”. Hołd żołnierzom AK złożyli pracownicy Muzeum Więzienia Pawiak.

18 października: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, w ramach Galerii Jednego Obiektu, odbyła się prezentacja plakatu pt. *Bitwa Warszawska 1920* autorstwa Marka Czyżewskiego. Było to wydarzenie pod egidą Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie.

23 października: W Branżowej Szkole I stopnia im. kpt. Stefana Pogonowskiego w Radzyminie odbył się wernisaż wystawy „Witaj szkole”, wydarzenie pod egidą Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie.

25 października: W Mauzoleum Walki i Męczeństwa kustosz Andrzej Kotecki i Robert Hasselbusch zaprezentowali kopię konspiracyjnego planu siedziby Komendanta Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństw Dystryktu Warszawskiego. Oryginał planu, powstałego podczas okupacji jako efekt rozpoznania wnętrza gmachu przy alei Szucha 25 przez kierownictwo Armii Krajowej, przechowywany jest w Archiwum Akt Nowych w zespole Archiwum Polski Podziemnej 1939–1945. Kopia trafiła, dzięki uprzejmości Dyrekcji Archiwum, na ekspozycję Mauzoleum Walki i Męczeństwa.

27 października: W Muzeum Więzienia Pawiak miał miejsce wernisaż wystawy plenerowej „Chciałem, by Warszawa była wielka” z okazji 84. rocznicy aresztowania prezydenta Stefana Starzyńskiego. Przybyła na to spotkanie młodzież z Mokotowa wraz z Klaudią Mróz z Idzie.my miała możliwość poznać biografię Starzyńskiego oraz okoliczności jego aresztowania i osadzenia na Pawiaku. Na archiwalnych fotografiach można było zobaczyć jak wiele inicjatyw dla swojego ukochanego miasta prezydent realizował. Na zakończenie spotkania urządzono mały quiz. Ci, którzy uważnie słuchali dr Beaty Michalec, mieli możliwość, za udzielenie poprawnej odpowiedzi, otrzymać katalog tejże wystawy.

Listopad 2023

W Muzeum Więzienia Pawiak prezentowano wystawę plenerową z okazji 130. rocznicy urodzin prezydenta Stefana Starzyńskiego „Chciałem, by Warszawa była wielka” oraz wystawę plenerową „Warszawscy samorządowcy na Pawiaku”.

3 listopada: Przedstawiciele Muzeum Więzienia Pawiak odwiedzili na cmentarzu wojskowym na Powązkach mogiły powstańców styczniowych, powstańców warszawskich, pomordowanych w niemieckich obozach koncentracyjnych oraz żołnierzy poległych w obronie Warszawy 1939 roku. Zapalono symboliczne znicze.

4 listopada: W Salonie Artystycznym Fundacji Willa Polonia Umbilicus Urbis w Lublinie odbył się wernisaż wystawy „Niemiecka Akcja Reinhardt – w Lublinie był początek”, na której prezentowano plakaty ze zbiorów Muzeum Niepodległości dotyczące tematyki martyrologicznej. W wernisażu wzięli udział dyrektor Muzeum Niepodległości Tadeusz Skoczek, kierowniczką Muzeum Więzienia Pawiak Joanna Gierczyńska oraz adiunkt Grzegorz Wodziński.

6 listopada: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyła się uroczystość ślubowania pierwszoklasistów Oddziału Przygotowania Wojskowego im. SGG Michael Ollis, połączona z Apelem Pamięci.

6 listopada: W Gminnym Ośrodku Kultury w Kotuniu zorganizowane zostało spotkanie w ramach cyklu Edukacja Europejska na Mazowszu.

7 listopada: W Galerii Brama Bielańska odbył się finał wystawy „Ludwig Angerer der Ältere. Malarstwo”. Była to okazja, aby zobaczyć obrazy wielokrotnie nagradzanego niemieckiego malarza, przedstawiciela nurtu realizmu magicznego. Ludwig Angerer chętnie nawiązuje do mitologii greckiej i tradycji chrześcijańskiej, inspirowane go opera i architektura, w jego sztuce znaleźć można również częste przedstawienia motywów zwierzęcych. Spotkanie poprowadził dr Jacek Konik – pracownik Działu Historii i Badań Naukowych. Gości przywitał również dr Tadeusz Skoczek – dyrektor Muzeum Niepodległości.

7 listopada: W Mazowieckim Instytucie Kultury wykład *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939* dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku wygłosiła Beata Michalec, zastępca dyrektora Muzeum Niepodległości.

8 listopada: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyło się śniadanie prasowe pt. *Listopad Miesiącem Niepodległości*. Głos zabrali dyrektor Muzeum Niepodległości Tadeusz Skoczek, zastępca dyrektora Muzeum Niepodległości Beata Michalec, kierownik Muzeum Więzienia Pawiak Joanna Gierczyńska, kierownik Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej Jarosław Jaskólski oraz Karol Makowski z BUMiFilm, który opowiedział o wspólnym projekcie „Entuzjastki, siłaczki, bojowniczk. Kobiety Mazowsza 1863–1918”.

8 listopada: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów podczas Salonu Dobrej Książki zaprezentowano publikację *Marcella Sembrich-Kochańska. Artystka świata* autorstwa Małgorzaty Komorowskiej i Juliusza Multarzyńskiego. O wybitnej śpiewaczce, pierwszej Polce występującej w Metropolitan Opera w Nowym Jorku opowiedział Juliusz Multarzyński.

9 listopada: W Przedszkolu nr 35 odbył się konkurs międzypreszkolny „Piękna nasza Polska cała”, którego współorganizatorem było Muzeum Niepodległości. Dział Edukacji przekazał nagrody

dla laureatów, a edukatorka Magda Bilińska zasiadła w jury. Konkurs był realizowany w dwóch kategoriach: recytatorskiej oraz wokalne.

9 listopada: W Galerii Brama Bielańska miał miejsce wernisaz wystawy „Ludzie tradycji kościuszkowskiej – portrety autorstwa Hakoba Mikayeliana”.

9 listopada: W Branżowej Szkole I Stopnia im. kpt. Stefana Pogonowskiego w Radzyminie wykład *Święto Niepodległości w dwudziestoleciu międzywojennym* wygłosił Grzegorz Kuba. Wydarzenie zostało zorganizowane pod egidą Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie.

9 listopada: W Muzeum Niepodległości obradowało jury konkursu na plakat upamiętniający Bitwę Warszawską 1920 roku. W skład komisji konkursowej weszli: przewodnicząca komisji, adiunkt w Dziale Zbiorów Muzeum Niepodległości Weronika Krzemień, burmistrz Radzymina Krzysztof Chaciński, kustoszka Galerii Piwniczka Magdalena Karłowicz, zastępca dyrektora ds. administracyjnych Muzeum Niepodległości Tomasz Jagodziński, kierownik Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie Adam Baclawski oraz adiunkt w Muzeum Bitwy Warszawskiej Grzegorz Kuba. Funkcję sekretarza konkursu pełniła Joanna Oleszczuk z Działu Edukacji Muzeum Niepodległości.

10 listopada: W Muzeum Więzienia Pawiak odbył się koncert pieśni patriotycznych pt. *Spotkajmy Niepodległość*. W uroczystości wzięli udział wyjątkowi goście: Barbara Piotrowska, była więźniarka obozu Ravensbrück, oraz Czesław Lewandowski ps. „Bystry”, członek Szarych Szeregów i Armii Krajowej, więzień niemieckiego obozu koncentracyjnego KL Stutthof. Jako świadkowie historii podzielili się z zebraną w sali młodzieżą wspomnieniami z czasu okupacji niemieckiej, odnosząc się również do teraźniejszości i współczesnych zagrożeń.

11 listopada: Obchody 105. rocznicy odzyskania Niepodległości rozpoczęto od zapalenia zniczy pamięci w oddziałach Muzeum Niepodległości: Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, Muzeum Więzienia Pawiak oraz Mauzoleum Walki i Męczeństwa. W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbył się uroczysty koncert. Edgard Skarżyński, prezes Fundacji Polonia Union, witając tłumnie zgromadzonych gości, podkreślił, że należy patrząc w przyszłość, skupiać się na tym, co nas łączy, abyśmy budowali Polskę, w której miłość do

Ojczyzny, troska o polską tożsamość i tradycję nie stoją w sprzeczności, lecz przyczyniają się do tworzenia wspólnoty. Beata Michalec, zastępca dyrektora ds. programowych, w swojej wypowiedzi zwróciła uwagę na to, jak ogromną rolę w odzyskaniu niepodległości odegrały kobiety. Następnie wysłuchano utworów w wykonaniu Mateusza Zajdla i Daniela Mirosława przy akompaniamencie Ewy Pelweckiej.

11 listopada: Muzeum Niepodległości i Warszawska Prowincja Kapucynów zorganizowały spacer po Starych Powązkach *Śladami polskiej muzyki*, podczas którego o. Grzegorz Filipiuk OFMCap i Michał Cieślak, adiunkt z Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, przybliżyli sylwetki polskich muzyków – najwybitniejszych oraz znanych jedynie w Polsce i tych rozpoznawalnych na całym świecie. Podczas spaceru nie zabrakło również chwil zadumy, a obok rzeczy poważnych – anegdot i żartów na temat bohaterów spaceru.

12 listopada: W siedzibie głównej Muzeum Niepodległości odbyła się Rodzinna Niedziela pt. „Poznajmy Ziuka”.

14 listopada: W Centrum Kultury Kurpiowskiej w Kadzidle zorganizowano spotkanie w ramach cyklu Edukacja Europejska na Mazowszu.

14 listopada: W Parku im. Romualda Traugutta odbył się apel pamięci z okazji 85. rocznicy odsłonięcia przez prezydenta Stefana Starzyńskiego pomnika „Ku uczczeniu nauczycielstwa polskiego”. W uroczystości wzięły udział poczty sztandarowe z warszawskich szkół. Beata Michalec, zastępca dyrektora Muzeum Niepodległości, zwróciła uwagę na wojenne losy głazu, natomiast Aleksander Ferens – Burmistrz Dzielnicy Śródmieście podkreślił rolę języka polskiego w podtrzymywaniu tożsamości narodowej podczas zaborów. Następnie delegacje złożyły wieńce pod pomnikiem. Uroczystość poprowadził Jarosław Jaskólski, kierownik Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej.

15 listopada: W Mauzoleum Walki i Męczeństwa zaprezentowano obraz Katarzyny Dziedzic-Boboli inspirowany różańcem wykonanym przez więźniów obozu Mauthausen-Gusen. Wydarzeniu towarzyszyła pasjonująca, wielowątkowa opowieść o okolicznościach powstania tego niezwykłego wotum. Dzieje różańca z Gusen przypomniła dr Anna Jagodzińska. Swoje doświadczenia z czasu wojny przywołał Stanisław Zalewski, były więzień Pawiaka, KL Auschwitz i KL Mauthausen-Gusen, prezes Polskiego Związku Byłych Więźniów

Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych. Tadeusz Milke znając obozową rzeczywistość dzięki opowieściom dziadka, Waclawa Milke, więźnia obozu Mauthausen-Gusen, podzielił się ze zgromadzonymi swoją wiedzą.

15 listopada: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyła się uroczysta prezentacja Lwa – żeliwnej kopii herbu Lwowa, daru Jana Sęka, przewodniczącego Rady Muzeum Niepodległości oraz Salon Dobrej Książki, podczas którego zaprezentowano publikację *Polonia – etnografia polityczna – niepodległość. Księga dedykowana Janowi Sękowi*.

15 listopada: W Służewskim Domu Kultury odbył się konkurs chórów szkolnych i pozaszkolnych „Gdzie są kwiaty z tamtych lat...”, pod patronatem Muzeum Niepodległości. W przesłuchaniach konkursowych, jako jeden z jurorów, uczestniczyła Joanna Oleszczuk z Działu Edukacji.

15–30 listopada: Muzeum Niepodległości objęło patronatem honorowym XXXI Dni Lwowa w Warszawie.

16 listopada: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, w ramach Galerii Jednego Obiektu zaprezentowano plakat z okresu wojny polsko-bolszewickiej *Patrz, co cię czeka jeśli nie chwycisz za broń* ze zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie. Zgromadzonym gościom przybliżone zostało zagadnienie wykorzystania propagandy w okresie wojny polsko-bolszewickiej przez Wojsko Polskie. Wydarzenie pod egidą Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie.

16 listopada: W Zespole Szkół im. Księdza Kardynała Stefana Wyszyńskiego odbyło się kolejne spotkanie edukacyjno-historyczne w ramach projektu „Przekazywanie pamięci. Prezentacja książki Wandy Kiedrzyńskiej pt. *Ravensbrück – kobiety obóz koncentracyjny*”. Na podstawie przytoczonej monografii uczestnicy wydarzenia poznali szerzej realia i charakter konspiracyjnej działalności więźniarek Polek w niemieckim nazistowskim obozie koncentracyjnym.

18 listopada: W związku z Dniem Służby Zagranicznej w budynku Ministerstwa Spraw Zagranicznych swoją działalność przedstawiło Muzeum Niepodległości, reprezentowane przez Jarosława Jaskólskiego – kierownika Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej oraz Piotra Piegata – pracownika Mauzoleum Walki i Męczeństwa.

W wydarzeniu uczestniczyło 350 osób. Muzeum Niepodległości wystawiło stoisko promocyjne, na którym można było zapoznać się z historią walki o niepodległość Polski. Święto to, przypadające 16 listopada, jest szczególnie ważne dla polskich dyplomatów i pracowników Ministerstwa Spraw Zagranicznych, przypada w rocznicę rozesłania 16 listopada 1918 roku przez Naczelnego Dowódcę Wojska Polskiego Józefa Piłsudskiego depeszy, w której informowano społeczność międzynarodową o odrodzeniu się niepodległego Państwa Polskiego po 123 latach zaborów.

17 listopada: W Czytelni Naukowej nr XVI Biblioteki Publicznej w Dzielnicy Żoliborz m.st. Warszawy odbyło się spotkanie autorskie z Beatą Michalec – zastępcą dyrektora Muzeum Niepodległości, badaczką historii Warszawy, autorką książki *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939*. Wzięli w nim udział uczniowie I Liceum Ogólnokształcącego im. B. Limanowskiego, którzy wysłuchali prelekcji o Stefanie Starzyńskim – prezydencie Warszawy, jednym z patronów 2023 roku oraz o wybranych wydarzeniach z życia stolicy za czasów prezydentury Starzyńskiego.

17 listopada: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyła się gala konkursu malarskiego o tematyce hippicznej im. gen. dyw. Bolesław Wieniawy-Długoszowskiego „...przed panną tylko koń!”, połączona z prezentacją książki dr. n. przyr. Wojciecha Giermaziaka *...a durniom na złość! General brygady Bolesław Wieniawa-Długoszowski w archiwaliach i ikonografii*.

17 listopada: W Muzeum Górnośląskim w Bytomiu zorganizowano IX Konferencję Kresową „Między Kresami Wschodnimi a Śląskiem. Biografie niebanalne” z udziałem przedstawiciela Muzeum Niepodległości.

20 listopada: W Branżowej Szkole I Stopnia im. kpt. Stefana Pogonowskiego w Radzyminie odbył się wernisaż wystawy plakatów pt. „Bolszewika goń”. Wydarzenie pod egidą Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie.

21 listopada: W siedzibie głównej Muzeum Niepodległości odbył się finał XX edycji konkursu „Niepodległa”.

21 listopada: W Muzeum Więzienia Pawiak odbyło się spotkanie edukacyjne pt. „Warszawscy samorządowcy na Pawiaku”. Badaczka tej tematyki dr Beata Michalec – zastępcza dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości przybliżyła zebrany losy radnych ze

stolicy, którzy w okresie okupacji niemieckiej zostali osadzeni w więzieniu przy ul. Dzielnej. Jak wspominała prelegentka, wystąpienie jest częścią większej całości: wystawy plenerowej zlokalizowanej na parkanie Muzeum oraz jej katalogu, które zostały przygotowane z okazji tej edycji Dni Pamięci Pawiaka.

22 listopada: W Mauzoleum Walki i Męczeństwa odbyła się prelekcja edukacyjno-historyczna Roberta Hasselbuscha *Więźniowie Gestapo. Wanda Ossowska – żołnierka wywiadu AK*. Wzięli w niej udział uczniowie klas 8a i 8b oraz nauczyciele ze Szkoły Podstawowej nr 363 im. prof. Witolda Doroszewskiego w Warszawie. Słuchacze poznali losy tytułowej pielęgniarki i sanitariuszki, podczas drugiej wojny światowej kurierki między Komendą Główną Armii Krajowej a dowództwem Obszaru Lwowskiego AK, szefa łączników Wydziału Wywiadu Ofensywnego „Stragan” Oddziału II Informacyjno-Wywiadowczego AK, więźniarki Pawiaka, alei Szucha, KL Lublin, KL Auschwitz-Birkenau, KL Ravensbrück i Neustandt-Glewe, prześladowanej także przez komunistyczne władze po wojnie.

22 listopada: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, w ramach kolejnej odsłony Salonu Dobrej Książki im. Tadeusza Górnegó, zaprezentowano publikację *Michał Rouba (1893–1941) życie i twórczość* autorstwa Izabeli Mościckiej.

23 listopada: W Muzeum Niepodległości odbyła się gala finałowa XX edycji konkursu „Niepodległa”.

24 listopada: W Muzeum Więzienia Pawiak odbył się koncert z okazji zakończenia zadania „Renowacja wybranych zewnętrznych i wewnętrznych elementów ekspozycji stałej w Muzeum Więzienia Pawiak”. Zadanie dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – Państwowego Funduszu Celowego oraz ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego. W ramach projektu wykonano renowację oryginalnych metalowych tabliczek z Pomnika Drzewa Pawiackiego, które są symbolem pamięci o ofiarach zbrodni niemieckich. Ponadto wykonano prace malarskie wewnątrz i na zewnątrz Muzeum. W ramach zadania opracowano dokumentację projektowo-kosztorysową dotyczącą przebudowy dachu oraz budowy i przebudowy instalacji technicznych w budynku Muzeum Więzienia Pawiak, które dba o pamięć o osobach walczących o wolność

i niepodległość Polski. Spotkanie uświetnił koncert pt. *U Orszy na Kruczej. Warszawskie kawiarnie konspiracyjne* w wykonaniu aktorów warszawskich scen teatralnych. W uroczystości wzięli udział wyjątkowi goście: Stanisław Zalewski, były więzień polityczny Pawiaka, KL Auschwitz i KL Mauthausen-Gusen, Czesław Lewandowski ps. „Bystry”, członek Szarych Szeregów i Armii Krajowej, więzień niemieckiego obozu koncentracyjnego KL Stutthof oraz Alojzy Maciak – więzień KL Buchenwald, a także licznie zgromadzeni przyjaciele Muzeum. Z ramienia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w spotkaniu uczestniczył Zbigniew Czaplicki, pełnomocnik Marszałka do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

27 listopada: W Bibliotece Publicznej im. Z. Łazarskiego w Dzielnicy Mokotów prelekcję *Losy powstańców styczniowych w twórczości Aleksandra Sochaczewskiego*, w ramach Roku Powstania Styczniowego na Mazowszu i 100. rocznicy śmierci artysty, wygłosiła Małgorzata Karolina Piekarska, kierownik Działu Zbiorów Muzeum.

28 listopada: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów, w ramach Galerii Jednego Obiektu, zaprezentowano nuty utworu Emilii Tokarskiej *Resurgens Polonia: marsz na fortepian i do śpiewu*. Utwór wykonali uczniowie Zespołu Szkół Muzycznych nr 4 im. Karola Szymanowskiego w Warszawie.

28 listopada: W 105. rocznicę uzyskania praw wyborczych przez kobiety w Polsce w Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbył się wernisaż wystawy „Entuzjastki, siłaczki, bojowniczk. Kobiety Mazowsza 1863–1918” oraz premiera filmu dokumentalnego pod tym samym tytułem. Wystawa i film przedstawiają pasjonujące postaci kobiet, które walczyły o niepodległą Polskę i swoje prawa. Autorami i pomysłodawcami projektu są Natasza Rączka, Elżbieta Leszczyńska i Karol Makowski (BUMiFilm).

30 listopada: Rozpoczęła się XXXI edycja Targów Książki Historycznej. Muzeum Niepodległości tradycyjnie wystawiło swoje stoisko w Arkadach Kubickiego Zamku Królewskiego w Warszawie. Pierwszego dnia targów odbyło się spotkanie z Małgorzatą Karoliną Piekarską, która opowiedziała o pracy nad publikacją albumową pt. *Aleksander Sochaczewski. O Syberii pędzlem i piórem (artystyczny obraz Powstania Styczniowego oraz katorgi)*.

Grudzień 2023

W Muzeum Więzienia Pawiak prezentowano wystawę plenerową z okazji 130. rocznicy urodzin prezydenta Stefana Starzyńskiego „Chciałem, by Warszawa była wielka” oraz wystawę plenerową „Warszawscy samorządowcy na Pawiaku”.

1 grudnia: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej otwarto wystawę „Węgiel to bogactwo. Górnictwo w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”. Spotkanie poprowadziła dr Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych, która również podzieliła się swoimi wspomnieniami z lat szkolnych, kiedy kult górników był wpajany już najmłodszym. Weronika Krzemień opowiedziała zwiedzającym o założeniach merytorycznych wystawy. Kuratorka wprowadziła również zebranych w kontekst historyczny, polityczny i ekonomiczny, który niezbędny jest do prześledzenia znaczenia prezentowanych zabytków – plakatów, afiszy, dzieł malarstwa, rzeźby czy grafiki artystycznej. Kierownik Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej – Jarosław Jaskólski zwrócił uwagę na wysoką pozycję Polski wśród krajów wydobywających węgiel. Małgorzata Karolina Piekarska – kierownik Działu Zbiorów – przypomniała z kolei słynny wiersz recytowany w filmie *Miś*.

1–3 grudnia: Podczas XXXI edycji Targów Książki Historycznej w Arkadach Kubickiego Zamku Królewskiego w Warszawie odbyły się spotkania autorskie: 1 grudnia – spotkanie z prof. Lechem Szajdakiem, autorem książki *Grupa Poetycka „Wołyń” – geneza, przedstawiciele, wiersze*, 2 grudnia – spotkanie z Anną Mierzejewską z Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie, która zaprezentowała katalog wystawy „*Bolszewika goń*”. *Plakaty ze zbiorów Muzeum Niepodległości*, 3 grudnia – spotkanie z dr Izabelą Mościcką, autorką książki *Michał Rouba (1893–1941). Życie i twórczość*.

2 grudnia: W Sali Odczytowej Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi obchodzono jubileusz 95-lecia utworzenia Związku Młodzieży Wiejskiej RP „Wici”. Muzeum objęło patronat honorowy nad wydarzeniem, a podczas uroczystości dyrektor Muzeum Niepodległości Tadeusz Skoczek otrzymał odznaczenie im. Ignacego Solarza – najwyższe odznaczenie Związku Młodzieży Wiejskiej, nadawane w uznaniu wybitnych zasług dla tej organizacji.

3 grudnia: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyła się konferencja historyczna pt. „Represje polityczne w II RP 1918–1939”, organizowana przez Stowarzyszenie Historia Czerwona, we współpracy z Fundacją „Naprzód” w ramach programu „Aktywni Naprzód”.

5 grudnia: W Muzeum Niepodległości odbyły się obchody 98. rocznicy śmierci Władysława Reymonta – jednego z najwybitniejszych pisarzy w dziejach polskiej literatury, pierwszego Noblisty niepodległej Polski. Rankiem goście złożyli kwiaty i zapalili znicze na grobie Reymonta na Powązkach, następnie zwiedzili Sejm, po czym przyjechali do Muzeum Niepodległości, by wysłuchać wykładu Krzysztofa Bąkały, kierownika Działu Historii i Badań Naukowych, oraz zwiedzić Muzeum. Wśród zaproszonych gości byli: poseł na Sejm RP Tadeusz Samborski, posłanka na Sejm RP Bożena Żelazowska, aktorka i odtwórczyni roli Jagny w ekranizacji *Chłopów* z 1973 roku Emilia Krakowska, Dyrektor Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego Janusz Gmitruk, aktorka i reżyserka Aurelia Sobczak, prezes Ogólnopolskiego Stowarzyszenia „Nasz Reymont” Anna Wojciechowska, a także młodzież ze szkół reymontowskich.

6 grudnia: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów na kolejnym spotkaniu z cyklu Salon Dobrej Książki przedstawiono siedem monografii pokonferencyjnych Muzeum Niepodległości. W spotkaniu wzięli udział Beata Michalec, zastępca dyrektora Muzeum Niepodległości, pomysłodawczyni i redaktorka naukowa prezentowanych publikacji, oraz Bartłomiej Sokołowski, pracownik Działu Historii i Badań Naukowych i redaktor techniczny. Spotkanie poprowadził Piotr Maroński z Biblioteki Naukowej Muzeum Niepodległości.

7 grudnia: W Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego odbyła się konferencja naukowa „Włodzimierz Przerwa-Tetmajer. W drodze do niepodległości Polski” współorganizowana przez Muzeum Niepodległości. Uroczystość, zorganizowana w ramach obchodów 100. rocznicy śmierci Tetmajera, rozpoczęła się od odsłonięcia jego popiersia na dziedzińcu MHPRL. Na konferencji referat *Przypomnienie Włodzimierza Tetmajera: artyści i polityka* wygłosił Tadeusz Skoczek, dyrektor Muzeum Niepodległości.

7 grudnia: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyły się warsztaty bożonarodzeniowe pod hasłem „Świat” – *tradycyjna ozdoba choinkowa z opłatka*. Uczestnicy wykonali na nich ozdoby

choinkowe z krążków opłatka. Wierzano, że te delikatne „światy”, typowe dla polskiej tradycji, zapewniają domownikom powodzenie. Warsztaty poprowadziła Katarzyna Skorupa-Malińska.

7 grudnia: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbył się wernisaż wystawy „Rozmowa z historią. 25 obiektów na 25-lecie Samorządu Województwa Mazowieckiego”. Jej kuratorka Małgorzata Karolina Piekarska wprowadziła zebranych gości w ideę ekspozycji. Wybrane dzieła sztuki ze zbiorów Muzeum Niepodległości z ostatnich 25 lat opowiadają historię walki Polski o niepodległość – od Insurekcji Kościuszkowskiej po działalność opozycji w okresie PRL. Na wystawie prezentowane są zarówno obiekty zabytkowe, jak i współczesne, ale łączy je tematyka historyczno-patriotyczna.

12 grudnia: Na kolejnej odsłonie Salonu Dobrej Książki w Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów przedstawiono publikację *Pod prąd wołanie daremne* Stanisława Bielenia. W spotkaniu wziął udział sam autor oraz jego wydawca Jan Rodzim i historyk Jan Engelgard. Poprowadził je Piotr Maroński z Biblioteki Naukowej Muzeum Niepodległości.

13 grudnia: W Muzeum Niepodległości odbyło się przedświąteczne spotkanie słuchaczy Akademii Seniora Muzeum Niepodległości i emerytowanych pracowników Muzeum, którzy dołączyli do Akademii jako członkowie honorowi. Gości przywitał Tadeusz Skoczek, dyrektor Muzeum Niepodległości, otrzymali oni również życzenia od Adama Struzika, Marszałka Województwa Mazowieckiego. Wykład na temat szeroko pojętej wierności wygłosił socjolog i etyk prof. Franciszek Kampka, wysłuchano również improwizacji fortepianowych inspirowanych kolędami w wykonaniu Franciszka Jasionowskiego.

14 grudnia: W Muzeum Niepodległości zorganizowano spotkanie z okazji 105. rocznicy wybuchu Powstania Wielkopolskiego. Goście wzięli udział w projekcji filmu *Zwycięstwo. Powstanie Wielkopolskie 1918–1919* w reżyserii Tadeusza Litowczenki i Dominiki Wójcik-Skolimowskiej oraz w towarzyszącej filmowi dyskusji. Współorganizatorem wydarzenia było Stowarzyszenie Warszawski Klub Wielkopolan „EKA”.

15 grudnia: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyła gala finałowa konkursu „Piotr Wysocki – bohater Powstania Listopadowego” współorganizowanego z Zespołem Szkół im. Piotra Wysockiego w Warszawie. Laureaci konkursu wysłuchali wykładu

Powstanie Listopadowe dr. Jacka Konika z Działu Historii i Badań Naukowych Muzeum Niepodległości, a następnie udali się na oprowadzanie po wystawach stałych naszego Muzeum, zorganizowane przez Lecha Marchlewskiego, Magdę Bilińską i Joannę Oleszczuk z Działu Edukacji.

15 grudnia: W ramach Salonu Dobrej Książki w Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów przedstawiono publikację Joanny Krupińskiej-Trzebiatowskiej *Kiedy miłość była zbrodnią*. Rozmawiano nie tylko o samej książce, ale i o historiach rodzinnych autorki, które zainspirowały ją do napisania powieści, a także o jej procesie twórczym. Spotkanie poprowadził Jacek Konik z Działu Historii i Badań Naukowych.

16 grudnia: W Kawiarence Warszawskiej, będącej częścią ekspozycji stałej Muzeum X Pawilonu, odbyło się spotkanie pod hasłem *Opowieść „przy samowarze”*. Prelekcja Michała Cieślaka skupiona była wokół tematu drogi z kawiarni – miejsca konspiracji patriotycznej, poprzez więzienie śledcze w Cytadeli – na Sybir. Na początku i końcu tej drogi czekał samowar i przyrządzona w nim herbata. Gorący napój budował atmosferę wspólnoty zarówno podczas wieczorów wypełnionych przygotowaniem powstania, jak również tych będących wytchnieniem po całodziennej przymusowej pracy w syberyjskiej katordze. Historia „herbaciana” stała się okazją do ukazania uczestnikom wydarzenia ekspozycji stałej Muzeum X Pawilonu w jej fragmentach poświęconych wydarzeniom lat 1856–1866.

18 grudnia: W Galerii W-Z (przy schodach ruchomych na Trasie W-Z) otwarto wystawę podsumowującą Rok Powstania Styczniowego na Mazowszu – najdłużej trwającego zrywu niepodległościowego w historii Polski. Muzeum Niepodległości w Warszawie zrealizowało szereg przedsięwzięć mających na celu upamiętnienie 160. rocznicy tego historycznego wydarzenia, a w jednym z oddziałów muzealnych, w Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, odbywały się najważniejsze z zaplanowanych wydarzeń.

19 grudnia: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbył się koncert bożonarodzeniowy „Gore Gwiazda”. Zgromadzeni goście wysłuchali utworów o tematyce biblijnej oraz kolęd i pastorałek w wykonaniu Edyty Piaseckiej i Anety Skarżyńskiej przy akompaniamencie Ewy Pelweckiej.

Dorota Panowek